

στη ΣΤΕΛΛΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

Οι αντιλήψεις περί αναπηρίας που υπάρχουν σε μια κοινωνία καθορίζουν εν πολλοίς και τις πολιτικές που θεωρούνται κατάλληλες για την αντιμετώπισή της. Ο ορισμός λοιπόν της αναπηρίας (disability) είναι κεντρικής σημασίας. Οι αντιλήψεις περί αναπηρίας έχουν διαμορφωθεί ιστορικά από κάποια θεωρητικά παραδείγματα κατάλοιπα των οποίων επιβιώνουν ακόμα. Το Ιατρικό Παράδειγμα, τοποθετεί το άτομο με αναπηρία στο ρόλο του ασθενούς και ως εκ τούτου τον εξαιρεί από διάφορες υποχρεώσεις προς την κοινωνία. Σε αυτό το μοντέλο τα προβλήματα της αναπηρίας θεωρούνται ταυτόσημα με τα προβλήματα Υγείας και η αναπηρία ορίζεται ως «ανικανότητα για εργασία».

Εδευδερία Μπερνιδάκη- Άλντους

Οχι για εμάς χωρίς εμάς

Διεκδικούμε συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων

Η κα Άλντους- Μπερνιδάκη ξεκίνησε από το Δημοτικό Σχολείο του Οίκου Τυφλών Καλλιθέας, αποφοίτησε με άριστα από το Λύκειο Ρίετσε του Αμερικανικού Κολεγίου Ελλάδος και κατόπιν έλαβε Μ.Α. και Ph.D στη Κλασική Φιλολογία από το Πανεπιστήμιο Johns Hopkins καθώς και Μ.Α. στην Ευρωπαϊκή Ιστορία και Β.Α. στην Ιστορία και στη Κλασική Φιλολογία από το Πανεπιστήμιο του Rochester. Δίδαξε στα Πανεπιστήμια Johns Hopkins, Oberlin College και Creighton University στις Η.Π.Α. και στο Deree College στην Ελλάδα. Έχει δημοσιεύσει πολλές επιστημονικές εργασίες και άρθρα και έχει τιμηθεί με διακρίσεις και βραβεύσεις. Είναι παντρεμένη και έχει τρία παιδιά.

Το Παράδειγμα της Αποκατάστασης (Rehabilitation) είναι συναφές με το Ιατρικό και τονίζει ότι το άτομο με αναπηρία χρειάζεται ιατρικές και άλλες υπηρεσίες, προκειμένου να βελτιωθούν τα μειονεκτήματά του και να επανενταχθεί στην κοινωνία. Αναπτύχθηκε μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, λόγω της αύξησης του αριθμού των βετεράνων με αναπηρία. Ωστόσο, πολλές αναπηρίες είναι χρόνιες ιατρικές καταστάσεις που δεν θα θεραπευθούν ποτέ. Παρόλο που οι ιατρικές υπηρεσίες είναι απαραίτητες σε πολλές περιπτώσεις, τα άτομα με αναπηρία αντιδρούν σε αυτή την οπτική. Το Παράδειγμα της Αναπηρίας το οποίο προωθείται σήμερα τονίζει τη δυνατότητα αυτονομίας στη διαβίωση και τα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Μετατοπίζει το πρόβλημα από το άτομο στο περιβάλλον και τονίζει ότι αν το περιβάλλον που είναι φτιαγμένο για αρτιμελείς και μόνο κάνει προσαρμογές ώστε να μπορούν να λειτουργήσουν οι άνθρωποι με αναπηρία, τότε πολλά προβλήματα μειώνονται δραματικά και καταπολεμείται ο κοινωνικός αποκλεισμός που επιβαρύνει τα άτομα αυτά με ένα ακόμα πιο δυσβάσταχτο πρόβλημα.

Η κυρία Ελευθερία Άλντους-Μπερνιδάκη έχασε την όρασή της όταν ήταν τριών ετών από ατύχημα. Καθηγήτρια κλασικής φιλο-

λογίας σήμερα και μέχρι πρόσφατα βουλευτής Επικρατείας της Ν.Δ. και Πρόεδρος της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής για Θέματα Αναπηρίας, μίλησε στο Healthy Way για τις δράσεις που πρέπει να ληφθούν από την πολιτεία για τα Άτομα με Αναπηρία με συμμετοχή και των ιδίων στα κέντρα λήψης αποφάσεων, καθώς και για την ανάγκη να αλλάξουν κάποιες λανθασμένες αντιλήψεις που επικρατούν σήμερα για τους πολίτες με Αναπηρία.

- Ποιές είναι σήμερα οι απαιτούμενες δράσεις όσον αφορά τη στάση και τις δράσεις της πολιτείας για τα άτομα με αναπηρία;

Η Ελλάδα θα πρέπει να λειτουργήσει ως ευρωπαϊκή χώρα με ίσες ευκαιρίες για όλους. Η Ε.Ε. ανακήρυξε το 2007 ως το έτος των ίσων ευκαιριών. Ο Ο.Η.Ε. στην ολομέλειά του τον Δεκέμβριο ψήφισε τη διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τους πολίτες με αναπηρία και αυτή η διεθνής σύμβαση υπογράφηκε στις 31 Μαρτίου και από την Ε.Ε. Απομένει τώρα και οι χώρες του Ο.Η.Ε. να εφαρμόσουν στην πράξη αυτές τις αρχές και κάθε χώρα χωριστά να επικυρώσει αυτήν τη διεθνή σύμβαση. Τα ανθρώπινα δικαιώματα για τους πολίτες με αναπηρία δεν υφίστανται αν η κάθε χώρα δεν θεσπίσει νόμους και δεν εφαρμόσει πολιτικές που να

τα προωθούν. Αν δεν διαμορφώσει πολίτες με τέτοιες αντιλήψεις που να δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες με αναπηρία να μπορούν να τα εξασκήσουν.

- Θα μας δώσετε ένα παράδειγμα;

Στην Ελλάδα περίπου 8% των παιδιών με αναπηρία παρακολουθούν σχολείο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρία δεν είναι ακόμα υποχρεωτική, εκτός εάν έτσι αποφασίσει ο εκάστοτε υπουργός. Είναι αυτονόητο ότι αυτό γίνεται για οικονομικούς λόγους, αλλά παραβιάζει ένα βασικό ανθρώπινο δικαίωμα. Εμείς στην Επιτροπή για Θέματα Αναπηρίας στη Βουλή κάναμε προτάσεις γι' αυτό. Πρέπει να αναβαθμιστεί η λεγόμενη Ειδική Αγωγή, η οποία όμως θα πρέπει να λέγεται πλέον «Εκπαίδευση». Χρειάζονται προσαρμογές στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Χρειάζεται, λοιπόν, τουλάχιστον μια Γενική Γραμματεία στο Υπουργείο Παιδείας για θέματα Ειδικής Εκπαίδευσης. Μπορούμε να κάνουμε έναν παραλληλισμό με τα δικαιώματα των γυναικών. Η αντιμετώπιση των αρνητικών διακρίσεων που υφίστανται οι γυναίκες είναι υποχρεωτική ευρωπαϊκή πολιτική. Με το νόμο 2910 του 2001 έκει μπει ποσόστωση συμμετοχής των γυναικών κατά 1/3 σε όλα τα ψηφοδέλτια των νομαρχιακών και δημοτικών εκλογών. Με τον νόμο 2939 του 2000 έκει μπει αντίστοιχη ποσόστωση σε όλα τα όργανα λήψης αποφάσεων του Δημοσίου καθώς και στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς που εποπτεύονται από το Δημόσιο. Για τους πολίτες με αναπηρία δεν υπάρχουν τέτοιες ποσοστώσεις. Αυτό το θέμα, όπως και το περιβάλλον, είναι τα θέματα αυτού του αιώνα. Θέλω να δω να αλλάζουν οι νόμοι και οι αντιλήψεις του κόσμου, ακόμα και των ίδιων των πολιτικών και στην πράξη.

- Μπορούν τα άτομα με αναπηρία να έχουν ίσες ευκαιρίες;

Ίσες ευκαιρίες ποτέ δεν μπορούν να υπάρξουν για τα άτομα με αναπηρία. Απλώς, θα πρέπει να υπάρξουν κάποιες ευκαιρίες. Να γίνει συνείδηση ότι πρέπει να δουλεύουμε συνεχώς ως πολιτεία και ως άτομα, για την άρση των αρνητικών διακρίσεων για τα άτομα με αναπηρία και όσο είναι δυνατόν για την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής. Και λέω «όσο είναι δυνατόν», γιατί τα βάσανα και οι δυσκολίες που περνούν τα άτομα με αναπηρία δεν μπορούν να ακυρωθούν. Απλώς οι πολίτες αυτοί πρέπει να ενισχυθούν σε έναν ανίστο αγώνα ζωής που κάνουν για να πετύχουν αυτά που οι άλλοι επιτυγχάνουν με το προνόμιο της αριστείας. Μαζί με όλα τα άλλα κοινά ανθρώπινα προβλήματα, οι άνθρωποι με αναπηρία έχουν ένα επιπλέον βάρος. Οι δυσκολίες αποτυπώνονται στην κοινοτική δημοσκόπηση του Ευρωβαρομέτρου, η οποία δημοσιοποιήθηκε πριν από μερικούς μήνες. Σχεδόν το 80% των Ευρωπαίων πιστεύουν ότι η Αναπηρία αποτελεί κοινωνικό μειονέκτημα και αυτό δεν είναι προκατάληψη, είναι η αλήθεια. Συγχρόνως, το 90% των Ευρωπαίων πιστεύει πως η Ε.Ε. πρέπει να αναλάβει δράση για την άρση των εμποδίων που

Ο εργοδότης πιστεύει ότι ο άνθρωπος με αναπηρία είναι άχρηστος και ανίκανος για κάθε εργασία και τον προσλαμβάνει μπει γιατί ο νόμος το επιβάλλει. τον θεωρεί όμως βάρος και με την πρώτη ευκαιρία θα τον απολύσει

οδηγούν σε αποκλεισμό. Στην Ελλάδα, το 96% των συμπολιτών μας θέλει να βελτιωθούν οι συνθήκες ζωής για αυτούς τους ανθρώπους στη χώρα μας, σύμφωνα με το ίδιο Ευρωβαρομέτρο.

Ευκαιρίες για μια φυσιολογική ζωή

- Η «Θετική Δράση» είναι σίγουρα αποδεκτή ως βασική αρχή. Εφαρμόζεται όμως επί της ουσίας;

Η Θετική Δράση (Affirmative Action) πρέπει να γίνει αντιληπτή και αποδεκτή σε όλα τα επίπεδα. Η αναπηρία δεν είναι ανυπέβλτο εμπόδιο από μόνη της. Γίνεται ανυπέβλτο από τις ανεύθυνες συμπεριφορές και αρνητικές διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε καθημερινή βάση. Πρέπει να δούμε τους ανθρώπους αυτούς υπό διαφορετικό πρίσμα. Όχι ως ασθενείς και αντικείμενα σίκτου, αλλά ως ισότιμους πολίτες με δικαιώματα. Υπάρχει άγνοια για την πραγματική κατάσταση της αναπηρίας. Όταν η νομοθεσία χρησιμοποιεί ακόμα τον όρο «Ανίκανος για κάθε εργασία», ως συνώνυμο του «πολίτη με αναπηρία», η πολιτεία υποτιμά και απαξιώνει το δικαίωμά μας στην εργασία. Εγώ αρνήθηκα όποτε έπρεπε να υπογράψω κάποιο χαρτί το οποίο έλεγγε ότι είμαι ανίκανη για κάθε εργασία – δεν το έκανα ποτέ μου. Θα ήθελα να προσθέσω ότι όσο ήμουν στη Βουλή κατάφερα να επηρεάσω ώστε να αλλάξει η ορολογία από «ανίκανος για κάθε εργασία» σε αναφορά της συγκεκριμένης αναπηρίας με το ποσοστό της, τουλάχιστον σε κάποια νομοσχέδια.

Όταν καλλιεργείται η αντίληψη περί ανικανότητας, διαιωνίζεται το πρόβλημα. Ο εργοδότης πιστεύει ότι ο άνθρωπος με αναπηρία είναι άχρηστος και ανίκανος για κάθε εργασία και τον προσλαμβάνει μπει γιατί ο νόμος το επιβάλλει, τον θεωρεί όμως βάρος και με την πρώτη ευκαιρία θα τον απολύσει. Χωρίς «Θετική Δράση», χωρίς δηλαδή την προσαρμογή του εργασιακού του περιβάλλοντος στις ανάγκες του (εύλογες προσαρμογές, reasonable accommodation), που θα τον καταστήσει λειτουργικό στο χώρο εργασίας, ο άνθρωπος με αναπηρία δεν θα μπορεί να αποδώσει. Έτσι, ο εργοδότης θα τον διατηρήσει απλώς στο μισθολόγιο και θα έχει έναν δυστυχισμένο που δεν μπορεί να αξιοποιήσει τις ικανότητές του.

Τα άτομα με αναπηρία δεν θέλουν την ελεημοσύνη κανενός, θέλουν ευκαιρίες να αναδείξουν τις ικανότητές τους, να ζήσουν μια φυσιολογική ζωή. Ένα άλλο απλό και εμφανές παράδειγμα είναι το πρόβλημα της προσβασιμότητας στους δημόσιους χώρους. Στην

Ελλάδα τα άτομα με αναπηρία δεν κυκλοφορούν στο δρόμο γιατί δεν υπάρχουν οι υποδομές.

- Πόσο σημαντική είναι η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στα κέντρα λήψης αποφάσεων;

Το σύνθημα της προεκλογικής μου εκστρατείας ήταν «Όχι χωρίς εμάς για εμάς». Νομίζω πως αυτό τα λέει όλα. Δεν είναι λογικό να είναι οι πολίτες με αναπηρία παθητικοί δέκτες πολιτικών που τους αφορούν. Έχουμε μια Γενική Γραμματεία Ισότητας από τη δεκαετία του 1980 για τη γυναίκα, θέλουμε το ίδιο επίπεδος και για τους πολίτες με αναπηρία. Αυτό αφορά όχι μόνον το 10% του πληθυσμού, που έχει τέτοια προβλήματα, αλλά και τις οικογένειές τους. Μόνο εμείς γνωρίζουμε σε βάθος τα προβλήματα που μας αφορούν και μπορούμε να συνεισφέρουμε αποτελεσματικά στα θέματα αυτά. Στην περίοδο 2004-7, όταν εξελέγη Βουλευτής Επιτροπείας διετέλεσα πρόεδρος της Διακομματικής Επιτροπής για την Αντιμετώπιση των Προβλημάτων που απασχολούν τα Άτομα με Αναπηρία. Για πρώτη φορά στην ιστορία του Ελληνικού Κοινοβουλίου, τον Μάιο του 2006, συντάχθηκε Έκθεση για τα θέματα αναπηρίας, όπου έγινε καταγραφή των προβλημάτων και έγιναν και συγκεκριμένες προτάσεις. Στην Ελλάδα, η έκθεση της Επιτροπής πρέπει να γίνει Οδηγός Δράσης για όλους μας.

- Ποια είναι τα βήματα που πρέπει να γίνουν;

Είναι βασικό να συσταθεί μόνιμη Επιτροπή στη Βουλή για θέματα Αναπηρίας που θα έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα. Θα πρέπει οι διατάξεις των νόμων που αφορούν οποιαδήποτε πτυχή της ζωής των ατόμων με αναπηρία να περνούν από αυτή την Επιτροπή. Προτείναμε π.χ. τον εκσυγχρονισμό του νόμου 2643/1998 για τις Προσλήψεις των ΑμεΑ στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα προς την Κατεύθυνση του Διαχωρισμού των Διαδικασιών Προσλήψεων Εργαζομένων με Αναπηρία από τις Υπόλοιπες Κατηγορίες Προστατευόμενων προσώπων του Νόμου. Αυτός ο νόμος δίνει κάποια προνόμια με μόρια στην εργοδοσία για διάφορες ομάδες όπως είναι π.χ. οι πολύτεκνοι. Τα άτομα με αναπηρία όμως έχουν πολύ ειδικά προβλήματα. Επίσης, διαχρονικά υπάρχει έλλειψη συντονισμού μεταξύ των Υπουργείων που εμπλέκονται στην επίλυση των προβλημάτων των πολιτών με αναπηρία. Η Έκθεση καταθέτει πολλές προτάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής αυτών των πολιτών.

Βασικός στόχος μας είναι η διάχυση της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις πολιτικές: στην εκπαίδευση, στην υγεία, στην αγορά εργασίας. Είναι δράσεις που χρειάζονται πολιτική βούληση και διακομματική συναίνεση. Δουλέψαμε επίσης για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τα θέματα αναπηρίας.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΜΕ

- Τα ΜΜΕ ανταποκρίνονται όπως πρέπει για να ευαισθητοποιηθεί η κοινή γνώμη;

Εδώ θα πρέπει να πω ότι καθ' όλην την περίοδο της προεκλογικής εκστρατείας, εμείς οι υποψήφιοι από όλα τα κόμματα με προβλήματα αναπηρίας δεν κληθήκαμε πουθενά ως ομάδα να καταθέσουμε τις απόψεις μας γι' αυτά τα τόσο σοβαρά θέματα που μας απασχολούν. Θα ήταν χρήσιμο και απαραίτητο να είχαμε προσκληθεί σε κάποια συζήτηση στοργυλής τραπέζης στα διάφορα κανάλια της τηλεόρασης για να μας γνωρίσουν και να μας αξιολογήσουν οι συμπολίτες μας ψηφοφόροι. Ας σημειωθεί εδώ ότι για τους υποψήφιους με αναπηρία, ούτε το δομημένο περιβάλλον, ούτε οι αρνητικές διακρίσεις και προκαταλήψεις βοηθούν τη μετακίνησή μας και την επαφή μας με τον κόσμο. Γι' αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μας βοηθήσουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης να ενημερώσουμε την κοινή γνώμη, ώστε να συμβάλουμε όλοι μαζί στην καταπολέμηση της άγνοιας για την αναπηρία, στην άρση των αρνητικών διακρίσεων και στη συμμετοχή μας στη διαδικασία του εκλέγειν και του εκλεγείν. Εδώ σας παραπέμπω σε αυτό που αναφέρεται και στην Έκθεση της Διακομματικής Επιτροπής και το οποίο δεν κουράζομαι να επαναλαμβάνω: «Η άγνοια γεννά φόβο και προκατάληψη, ενώ η σωστή ενημέρωση για την πραγματική κατάσταση της αναπηρίας

μπορεί να ενισχύσει ένα πολιτισμό αποδοχής.

Πρέπει να απαγορευθεί η παρουσίαση των Ατόμων με Αναπηρία σε αρνητικούς ρόλους, καθώς και η αναφορά στην αναπηρία με όρους που ενισχύουν τις προκαταλήψεις». Μια από τις προτάσεις μας είναι να συνδεθεί η Αδειοδότηση των Ραδιοτηλεοπτικών Μέσων με το Βαθμό Προσβασιμότητας των Προγραμμάτων τους προς τα άτομα με αναπηρία.

- Συχνά ξενούμε ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν, όπως και όλοι οι υπόλοιποι άνθρωποι, προσόντα, ελατώματα και ιδιαίτερα таланτα...

Υπάρχει πράγματι τρομακτική παρανόηση ότι οι πολίτες με αναπηρία είναι καλοί μόνο για τα θέματα αναπηρίας. Ως καθηγήτρια Κλασικών Σπουδών διδάσκα σε όλους τους φοιτητές αρτημείς και μη, και όχι για θέματα αναπηρίας μόνο. Ξέρετε, αναγκάζομαι συχνά να τονίζω ότι είμαι αληθινή καθηγήτρια και όχι μόνο στα χαρτιά! Καταλαβαίνετε τι προκαταλήψεις υπάρχουν! Αυτό που θέλω όμως να τονίσω είναι ότι δεν θέλουμε συμβολική παρουσία αλλά ουσιαστική, ατόμων με προσόντα και κατάρτιση, ακόμα και στην πολιτική.

Τώρα πια διεκδικούμε και το δικαίωμα του εκλεγείν. Θέλω να στείλω το μήνυμα στους νέους ότι πρέπει να αγωνιζόμαστε ακόμα και στις πιο αντίξοες συνθήκες κι ότι η πολιτική μπορεί να γίνει ένας σίβος ευγενούς αμιλλας.